

PROIECT DE ACTIVITATE
privind
CREȘTEREA ȘANSELOR DE INCLUZIUNE SOCIALĂ
A PERSOANELOR AFLATE ÎN DETENȚIE

(TRADIȚIE ȘI ACTUALITATE ÎN
BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ)

„Există numai un singur fel de a înțelege oamenii, anume, de a nu ne grăbi să-i judecăm, ci de a trăi în preajma lor, de a-i lăsa să se explice, să se dezvăluie zi de zi și să se zugrăvească ei înșiși în ei.”

Charles – Augustin Sainte – Beuve

PREAMBUL

Revenirea în mediul social al persoanei, după liberarea din penitenciar, se aseamănă cu un urcuș pe muntele Taborului, la capătul căruia reușita înseamnă „schimbarea la față a omului”, schimbare pe care o așteaptă, deopotrivă, acesta și cei din jur. Biserica nu face altceva decât să-l sprijine pe om, în urcușul său, oferindu-i „Calea, Adevărul și Viața”.

Patriarhia Română își asumă intensificarea eforturilor de creștere a reprezentării rolului social al Bisericii Ortodoxe Române, prin grija față de persoanele aflate în dificultate, amplificând prezența și participarea preoților în viața comunităților, promovând valori tradiționale, cultivarea iubirii, a prieteniei și a respectului față de semenii. Prin părinteasca purtare de grijă a Patriarhiei Române preoții și credincioșii sunt îndemnați să fie solidari cu persoanele care sunt expuse marginalizării și excluderii sociale.

Totodată, Sfinții Părinți consideră că „Nu păcătosul trebuie urât, ci păcatul care a pus stăpânire pe întreaga sa ființă”. Astfel, păcatul este responsabil de întunecarea rațiunii și de slăbirea voinței. El este cel care determină pe oameni să săvârșească tot felul de fapte nepotrivite, efectul acestora materializându-se, ulterior, în pedepse diverse, chiar privare de libertate.

I. JUSTIFICARE

În sistemul penitenciar românesc, execută pedepse privative de libertate peste 23.000 de persoane. Această cifră este comparabilă cu populația orașelor Aiud sau Gherla.

Analiza de tip cost/beneficiu financiar indică faptul că rata recidivei are valori ridicate în sistemele în care nu se dezvoltă demersuri de reintegrare socială. În consecință, un număr mare de deținuți recidiviști custodiați implică costuri ridicate pe perioade îndelungate de timp. Pe de altă parte, din punct de vedere social, aceeași analiză plasează familiile deținuților care au executat sau execută o pedeapsă privativă de libertate într-o zonă de risc de marginalizare și discriminare. Totodată, statisticile demonstrează că acei copii ai căror părinți au fost închiși de mai multe ori sunt mai predispuși, comparativ cu ceilalți copii de vârsta lor, să devină ei înșiși infractori.

Experiența europeană a arătat că una din modalitățile viabile de a reduce infraționalitatea este implicarea comunității și anume „reconectarea individului cu instituțiile societății”, astfel punându-se accent pe caracteristicile individului, legăturile familiale și cu celelalte persoane din mediul de suport, contextele comunitare și politicile de stat. Sensibilizarea opiniei publice cu privire la problematica infraționalității, în general, și a incluziunii sociale, în special, constituie alternative viabile de acțiune pentru creșterea calității vieții în detenție, a șanselor de reintegrare socială postexecutorie și prevenirea recidivei.

Prin colaborarea dintre *Patriarhia Română* și *Administrația Națională a Penitenciarelor* se poate construi o comunitate mai sigură, în care infraționalitatea poate fi redusă semnificativ doar dacă oamenii, organizațiile și instituțiile colaborează pentru atingerea acestor obiective.

Misiunea Bisericii este aceea de a acorda o atenție deosebită persoanelor aflate, temporar, în custodia așezămintelor de detenție, prin intermediul slujitorilor săi, astfel încât cei asistați să evite greșelile și rătăcirile tipice, care apar pe parcursul recuperării, totul fiind orientat spre reabilitare, spre luminarea rațiunii și trezirea voinței de a pune un început nou pe drumul cel bun.

Reintegrarea în comunitate reprezintă pilonul de bază al asigurării tranziției între perioada detenției și cea post-executorie. Implicarea specialiștilor din domeniul reintegrare socială în organizarea și desfășurarea intervențiilor educaționale, de asistență psihologică, socială și moral-religioasă, în colaborare cu societatea civilă, crește șansele de reintegrare socială a beneficiarilor, diminuând riscul de recidivă. Pentru finalizarea demersurilor de incluziune socială inițiate din perioada detenției, este nevoie de o abordare orientată deopotrivă către deținut și către comunitate, fiind cunoscut faptul că menținerea legăturii cu mediul de suport constituie fundamentul reintegrării sociale a persoanelor private de libertate.

În acest context, activitatea preoților din unitățile penitenciare apare ca parte a unui ansamblu de demersuri integrate ce au ca finalitate reintegrarea socială a celor ce au comis infracțiuni, în spiritul *Strategiei naționale de reintegrare socială a persoanelor private de libertate*, aprobată prin HG nr.430/2020.

Totodată, colaborarea preoților capelani din unitățile penitenciare cu parohiile, centrele social-filantropice și mănăstirile ortodoxe, prin valorificarea rețelei de suport social-filantropic a Bisericii Ortodoxe Române, are drept scop susținerea persoanelor aflate în detenție care urmează să revină în comunitățile de proveniență¹.

În concordanță cu direcțiile de acțiune de la nivelul sistemului penitenciar, în care asistența acordată persoanelor private de libertate reprezintă un domeniu de importanță majoră, propunem implementarea Proiectului „TABOR”.

¹ HG 430/2020, secțiunea *Elemente de relevanță privind caracteristicile populației carcerale*.

Proiectul are un caracter specific, adresându-se deținuților cu risc de marginalizare socială post-liberare, și face parte din ariile de intervenție religioasă și de asistență socială.

II. SCOP

Creșterea șanselor de reintegrare socială a persoanelor liberate, prin acțiuni de diminuare a marginalizării sociale realizate prin implicarea comunităților parohiale.

III. OBIECTIVE OPERAȚIONALE

1. Îmbunătățirea stării emoționale a beneficiarilor și creșterea încrederii de sine prin susținere moral-religioasă;
2. Mediarea relațiilor beneficiarilor cu mediul de suport (familie, parohie, comunitate);
3. Sprijinirea beneficiarilor în vederea soluționării nevoilor imediate post-liberare (hrană, îmbrăcăminte, locuință, loc de muncă etc.);
4. Creșterea gradului de responsabilizare a beneficiarilor.

IV. GRUP ȚINTĂ

- Persoane private de libertate care se află în perioada premergătoare prezentării la comisia de liberare condiționată/liberare efectivă din penitenciar, cu risc de marginalizare socială;
- Mediul de suport/apartenență al beneficiarilor.

V. RESURSE

V.A. Resurse umane

- Preotul unității/persoana desemnată;
- Preotul și membri ai comunităților parohiale;
- Asistentul social din cadrul sectorului reintegrare socială;
- Consilierul social eparhial;
- Purtătorul de cuvânt al unităților de detenție / Centrelor eparhiale;
- După caz, personalul desemnat din cadrul sectorului siguranța deținerii și regim penitenciar;
- Colaboratori / parteneri, după caz.

V.B. Resurse materiale

- Echipament tehnic (PC, video-proiector, ecran proiecție);
- Materiale suport: material audio-video, afiș, pliant;
- Mijloc de transport, după caz (în funcție de resursele de la nivelul unității penitenciare).

Perioada de desfășurare: un an înainte de analiza persoanei private de libertate în comisia de liberare condiționată / liberarea efectivă din penitenciar.

VI. DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII

1. Prezentarea proiectului și a activităților din cadrul acestuia deținuților aflați în prag de liberare (inclusiv prin studio-ul radio-TV cu circuit intern) și preoților din comunitate prin intermediul conferințelor preoțești sau al unui alt mod de comunicare stabilit de comun acord;
2. Identificarea persoanelor private de libertate eligibile (beneficiarilor) în proiect, de către asistentul social și preotul unității/persoana desemnată;
3. Realizarea unui plan comun de intervenție personalizată² de către preotul unității și preotul din comunitate prin sectoarele eparhiale social-filantropic și administrativ:
 - Consilierea beneficiarilor de către preotul unității / asistentul social, în acord cu planul de intervenție; aducerea la cunoștința beneficiarului a planului întocmit;
 - Implementarea unor acțiuni comune, în penitenciar și/sau în parohie, cu participarea familiei beneficiarului, după caz;
 - Planul comun de intervenție personalizată poate fi discutat și întocmit și prin intermediul unor comunicări on-line și semnat prin poștă electronică, dacă deplasarea părintelui paroh nu este posibilă (ex: lipsa fondurilor bănești, distanța prea mare între parohia din comunitate și penitenciar etc.), alte cauze obiective.
4. Aproximarea preoților parohi de deținuți în perioada detenției, prin participarea la slujbe la biserica unității și discuții de grup și individuale cu aceștia;
5. Implicarea deținuților în consiliere socială în vederea informării cu privire la pașii care trebuie urmați după liberarea din penitenciar, în scopul reintegrării sociale;
6. Implicarea comunității locale în Proiectul Tabor: primărie (prin intermediul serviciilor publice de asistență socială sau a compartimentelor specializate), A.J.O.F.M. (prin oferirea de consiliere și/sau servicii de încadrare pe piața forței de muncă), O.N.G. (prin oferirea de servicii de ajutor primar și secundar);
7. Evaluarea situației juridice a deținutului, în vederea evitării situațiilor de incompatibilitate (ex.: situația în care deținutul are interdicția de a lua legătura cu membri ai familiei sau ai comunității din care face parte);
8. Pentru facilitarea derulării programului, se recomandă colaborarea, în principal, cu centrul eparhial de care aparține teritorial-administrativ penitenciarul, dar, în funcție de fiecare caz în parte, se poate colabora și cu alte centre eparhiale;

² A se vedea modelul de *Plan comun de intervenție personalizată* – Anexa 1.

9. Monitorizarea comună a rezultatelor intervenției, în maximum 6 luni ulterior liberării, de către preotul din comunitate și preotul unității / asistentul social;

VII. EVALUAREA PROIECTULUI

Bianual, preotul unității și consilierul social eparhial vor realiza, în comun, o evaluare a activităților implementate, ce va include:

- numărul de beneficiari, acțiunile realizate în comun, locațiile de desfășurare, rezultatele obținute;
- concluziile în urma monitorizării rezultatelor intervenției asupra beneficiarilor din proiect;
- percepția mediului de suport asupra activităților proiectului.

Activitățile din prezentul proiect nu fac obiectul creditării.

PLAN COMUN DE INTERVENȚIE PERSONALIZATĂ
În vederea diminuării riscului de marginalizare socială post-executorie
– Model –

1. Date de identificare ale beneficiarului:

Nume /prenume: _____
Părinți: _____
Vârsta: _____
Pedepsa: _____
Data prezumtivă a comisiei de liberare condiționată: _____ (după caz)
Data liberării la termen: _____ (după caz)

2. Date despre mediul de proveniență:

Localitatea / județul:
Parohia de care aparține:
Preot paroh:

³Mediul de proveniență:

a. familie

b. alte detalii relevante

3. Problematică⁴/ nevoi imediate în perioada post-executorie, generatoare de marginalizare socială:

exemple:

Relația defectuoasă cu familia (detalii);
Mediu de proveniență ostil / necooperant (detalii);

³ Cu sprijinul asistentului social.

⁴ Declarată de beneficiar și constatată de preotul de unitate, cu sprijinul asistentului social, în urma evaluărilor sociale și / sau moral religioase, după caz, realizate în timpul executării pedepsei.

Anterior instituționalizat (detalii);
Fără locuință (adăpost) / posibilități de hrănire / act de identitate / medic de familie,
etc. (detalii);
Resurse financiare precare / loc de muncă (detalii), etc.

4. Acțiuni recomandate pentru diminuarea riscului de marginalizare socială:

exemple:

- Consilierea beneficiarului de către preotul unității pentru identificarea / conștientizarea propriilor resurse, creșterea gradului de responsabilizare a acestuia;
- Contactarea familiei / mediului de apartenență de către preotul din comunitate în scopul medierii relațiilor cu membrii acesteia/acestuia și creării unei premise afective prielnice pentru momentul reîntoarcerii beneficiarului în comunitatea de proveniență;
- Pregătirea comunității de proveniență pentru momentul reîntoarcerii beneficiarului în libertate (slujbe, cuvântări, etc.);
- Suport moral-religios oferit de preotul din comunitate familiei beneficiarului/apartinătorilor;
- Inițierea de către asistentul social / preotul unității de demersuri de mediere cu instituții publice (primărie, direcții de asistență socială, spitale, centre de îngrijire paleativă) sau organizații neguvernamentale cu atribuții în domeniul asistenței sociale, în funcție de nevoia/nevoile imediată/e identificată/e;
- Derularea de demersuri comune de identificare adăpost temporar / surse temporare de venit / loc de muncă, etc. în rețeaua de așezăminte social-filantropice eparhiale sau cu sprijinul colaboratorilor / partenerilor/ voluntarilor din comunitate; etc.

PREOTUL UNITĂȚII

Nume/prenume/semnătură

PREOT DIN COMUNITATE

Nume/prenume/semnătură

BENEFICIAR (semnătură) _____

DATA: _____